

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 4. De iis quæ generaliter iudicandum de peccatis, consideranda sunt
ex parte voluntatis, & primo de interiore consensu,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

ctus noster fuerit ita sufficienter excitatus, vt in libera nostra potestate esset ad rei ignoranz cognitionē procedere. e: ita etiam difficile sepe esse cognoscere, an hac ex parte ignorantia sit inuincibilis: ideoque sepe occasione se nobis offerre vsurpādi illud Psal. 18. Ab occultis meis munda me Domine.]

32.

Tertū est (pro quo authores magno numero citat Gabr. Valquez ad 1. 2. D. Thomę disput. 107. ca. 3.) ratione ignorantie excusationem à peccato, maxime mortali, contingere quoties voluntatis consensum in aliquid mortaliter malū, nulla præcessit actualis consideratio moralis, siue talis malitie siue periculi eiusdem: nec itē vlla expresse dubit. vel scrupulus. Ratio est, quia quantumcumq; de re mala cogitemus quoad illius commoditatem & utilitatē si non offerat se nobis cogitatio aut dubitatio aliqua vel scrupulus de illius malitia, aut de periculo eiusdem malitie, non datur sufficiens principū de ea consultandi, ad habendam illius notitiam sufficientem. Cum enim commoditas vel utilitas rei sit diuersi generis ab eiusdē malitia, illa non est sufficiens principū de hac consultandi: sicut nec vnum negotium est sufficiens principū deliberandi de alio diuersi generis vt negotiū literarū, de negotio belli.

Ad hoc illustri adū memoratus author proponit exemplū de eo qui habitu quidem scit certo die, ieiunium præcipi: sed nihil de tali præcepto actu cogitans mane prandium sumit: etsi enim cogitet de bonitate & utilitate ciborū appositorū: & quod non sit illis malē vtendum, sed temperanter ac secundum rectę rationis præscriptū tamē quia nulla menti ipsius cogitatio occurrit de præcepto ieiunandi eo die, excusatur à peccato, transgressione illius commissi, nisi in consideratione occasionem dederit non vitando illius periculum à se præuifum: Vt cum quis præuidit se non cogitaturum de Missa eo die audiendā, si se de ludio, neque ab hoc abstinet: qui enim amat periculum peribit in illo Ecclesiastici tertio.

Si quæras an per ignorantiam excusetur à mortali qui cogitauit quidem tale quid esse malū, sed nullo modo cogitauit esse malū mortaliter. Respondeatur non excusari nisi facta sufficienti consultatione, sibi aliqua de causa probabile videatur quod non sit morale: cū a loqui exponat se peccati mortalis periculo in quo contingit peire, quando ipsū non vitatur oblatā sufficienter occasione. His de ignorantia inuincibili addendum esset quomodo reddat contractum inualidū, & quomodo immunem faciat, vt à peccati macula, sic & à pœna ei adiuncta: sed illud commodius tradetur cum de contractibus: & hoc cum de lege pœnali.

CAPVT IV.

Deiis qua ad generaliter iudicandum de peccatis consideranda sunt ex parte voluntatis: & primo de interiore consensu.

SVMMARIVM.

- 33 Acceptio varia nominis consensus & in qua hic sumatur.
- 34 Consensus voluntatis triplex, formalis, virtualis, & interpretatiuus, & quid sit quisque eorum.
- 35 Triplex item contrarius dissensus, vt exemplis declaratur.
- 36 Liber voluntatis consensus, quando plenus & quando semiplenus esse censetur.
- 37 Iudicium aliud rationis inferioris, aliud rationis superioris, & que ratio inferior, & que superior dicatur: que item voluntatis inferior & que superior.
- 38 Obiectum consensus voluntatis est, tum actus arbitrio huius subiecti, tum cogitatio, tum etiam delectatio de eodem actu.
- 39 Idem actus potest ad ipsum voluntatis consensum se habere anteceder, comitari & consequenter: vnde habet vt interdum dicatur motus primo primus, aut motus secundo primus, aut motus secundus.
- 40 Cogitatio de tali actu alia speculatiua, alia practica.
- 41 Ratio cognoscendi quando delectatio sit de tali actu malo, aut tantum sit de illius cogitatione.

Ex parte voluntatis ad iudicandum generaliter de peccatis, considerandus est illius interior consensus per quē peccatum completur: itemque dominium illius in facultates eas per quas inter medias exercet actus illos liberos, qui imperati & consensus exteriores dicuntur.

33.

Ac quoad interiorē consensum, notandum est primo, interdum nomen consensus dici de concordia iudiciorum

inter aliquos super aliqua re: vt cum dicimus commanē veterum philosophorū consensum fuisse, ex nihilo nihil fieri. Interdum verò dici de concordia iudiciorum simul, & voluntatum inter aliquos super aliqua item re, vt apud D. Paulum in priore ad Corinth. 7. Nolite fraudare inuicem nisi forte ex consensu. In qua duplici acceptione consensus est actio, non vnus tantum, sed plurium hominum. Interdum denique dici de concordia voluntatis cū iudicio intellectus practici, in eodem homine: sicq; porro, sumitur nonnūquam generaliter, pro quo cumque actu libere elicito à voluntate: seu quo voluntas libere acceptat id, quod per iudicium intellectus practici proponitur ei: siue tanquam finis, & bonum propter se: siue tanquam medium, & bonum propter aliud: nonnūquam verò specialiter pro eodem actu voluntatis libere, quatenus versatur circa media: quomodo constituitur actus humani, seu liberi species distincta à reliquis illius generis speciebus: de qua ex professo D. Thomas distict. 1. 2. quæ. 15. Cæterum hoc in loco nomen consensus in priore illa generali significatione accipitur, nimirum pro omni voluntatis actu libero, quo ipsa sibi complacet in eo, quod intellectus practicus deliberate iudicauerit: cui ex opposito respondet dissensus, ad hoc negotium similiter pertinens, sumptus pro omni actu voluntatis libero, quo hæc sibi displicet in eo quod intellectus practicus proponit illudque respuit.

Diuersitas consensus voluntatis.

Notandum est secundo triplicem distingui consensum: vnum formalem, alterum virtuale, & tertium interpretatiuum. Formalis est, cum quis formali, positioque actu voluntatis sibi complacet in eo quod intellectus practicus deliberate iudicat: vt sic cum quis actu vult castitatem, quam iudicat sibi conuenientem.

Virtualis verò duplex est. Alter, qui ex sua natura includit virtute in aliquo consensu formali: vt accidit quod seque duo aliqua, vel plura sunt ita conuenientia, vt vnus sit alteri consequens, vel ex natura rei vel ex hominum institutione. Tūc enim eo ipso quod vni adhibetur formalis consensus, virtute quoque censetur adhiberi alteri, quod est ei consequens; vel hoc ipso quod aliquis formaliter vult ordinem sacri, virtute etiam vult castitatem, ei coniunctam ex Ecclesiæ constitutione. Alter est ipse et consensus formalis præteritus, quatenus remanet virtute: postquam enim desit à voluntate exerceri, vis ipsius durat quousque per contrarium consensum seu dissensum tollatur: vel tantū temporis labatur, vt prudentis ac boni viri arbitrio ea ipsa vis nequeat ceteri adhuc perseverare: nam cū sit finita habet necessario aliquē terminum, de quo dari non potest certa regula, vt nec de aliis multis in materia morali; quæ ideo relinquuntur definienda arbitrio boni, prudentique viri.

Interpretatiuus demum consensus est, cū quis circa illud quod offertur, dissensum ellicere tenetur (vt censetur teneri cum ratio aduertit illud malum esse) neq; elicit, sed cohibet se, tam à dissensu quam à consensu: vt cum mulier neque volens, neq; nolens formaliter, sed solū permitrens, opprimitur. Quia enim tenetur formaliter nolle, seu dissensum ellicere, censetur interpretatiue consentire.

Atque vt consensus, sic & dissensus ei contrarius, potest esse vel formalis, vt is quo respuitur celibatus; vel virtualis, vt is quo respiciendo celibatū, ordo sacer respui censetur: vel demū interpretatiuus, qualis ceteri esse in eo, qui quo tempore tenetur allicere actum consensus, non elicit, sed eū cohibet: vt cum paganus sciens & prudēs suscipit baptismum, neque volendo neque nolendo suscipere, sed solū permissiue habendo se: quia tenetur tunc velle suscipere, consensumve in eam susceptionē ellicere, à quo abstinens se iudicatur nolle interpretatiue, seu dissensum habere interpretatiuum.

Notandum est tertio, consensus voluntatis liberum interdum plenum esse, & perfectum: interdum verò semiplenū & imperfectū: atque ad plenum, requiri plenum de eo cui consentitur, rationis iudicium, quod esse non potest absque plena ad illud aduertētia: neque hæc absq; libero interiorū sententium vsu: qui dū omnino impeditur, vt in amentibus, phreneticis, dormientibus, ebriis & infantibus, nullū neque plenum, neq; semiplenū potest esse rationis iudicium quod ad peccatū sufficiat. Dum verò non omnino, sed aliqua tantū ex parte idem vnus

impedi-

impeditur (vt contingere potest in iis qui à somno excitati, adhuc semidormiunt) atque in iis qui vehementiore aliqua perturbacione corripuntur) et si plenum esse non potest, semiplenum tamen potest esse.

Adhuc Theologi scholastici, communiter cum D. Thoma 1. 2. quæst. 24. art. 7. & in quæst. 15. de veritate, distinguunt res in anima nostra, rationem superiorem, & rationem inferiorem (tanquam duo scilicet tribunalia, in quibus exercentur omnia iudicia de rebus à nobis agendis aut vitandis) iudicium rationis inferioris censent non plenum: quia ab eius, tanquam inferioris tribunalis, sententia potest ad rationem superiorem, vt ad superius tribunal prouocari. Quod si nõ fiat, quando debet, & potest fieri, interuenire iudicari interpretari consensus, in peccatum, quod imputetur non prouocanti, tanquam negligenti considerat, quod considerari debuit ad vitandum illud, de cuius malitia aliqua dubitatio mentem pullabat. Rationem inferiorem (omissa Theologorum alteracione, de qua Gabr. Valquez ad 1. 2. disput. 150.) accommodat ad nostrum institutum, in interpretamur rationem ipsam, quatenus iudicat per consideraciones humanas, seu in prædictis ac consultis iolis temporalibus principiis de vili aut inutili: iucundo vel molesto, quibus mouemur ob insitam nobis naturalem propensionem ad commoditates temporales huius vitæ. Superiorem verò, quatenus iudicat per consideraciones æternas, id est, considerando, nõ id quod agendum proponitur, sit aliquid legi æternæ consentaneum aut dissonaneum, licitumue an illicitum: seu quod idem est, inspiciendo, quid lex naturalis seu recta ratio dicat: aut quid lex positua, siue diuina siue humana tanquam legis æternæ (vt in sequen. lib. 13. explicabitur) interpretet. Sic ergo cum quis iudicat non esse vacandum libidini, quia id vires corporis debilitat, ratio inferior suo munere vitur: cum autem idem iudicat, quia diuina legi aduersatur, & facit obnoxium æternis suppliciis, ratio superior suo munere fungitur. Vt autem ratio, sic & voluntas, prout illius iudicio regitur, in superiore quoque & inferiore diuiditur; illaque dicitur superior, quæ iudicium rationis superioris; & inferior, quæ iudicium rationis inferioris in eligendo sequitur.

Varietas obiecti consensus voluntatis.

Notandum est quartò, obiectum consensus, hoc est, id cui consensus adhibetur; vel esse actum, qui pro arbitrio voluntatis exerceri potest, vt possunt functiones, tum membrorum corporis, quæ sine resistentia, more seruorum obediunt voluntati: manum enim, ex præcepto gratiæ, quando volumus, & in quam partem volumus, ipsa nihil resistente, mouemus: tum passiones appetitus sentientis qui voluntati obediunt more ciuili, hoc est, ita vt pleurumque reluctetur ei (cõcupiscit enim caro aduersus spiritum, ad Galat. 5.) vel esse cogitationem de eodem actu: vel demum delectationem quæ tali actu, siue exercito, siue mente concepto percipitur, id est, quæ ex eiusmodi actu sequitur, dum is re ipsa exercetur: vel dum mente concepitur, habeturque; tantum per imaginationem, & mentis considerationem.

Notandum est quintò, memoratum actum posse tribus modis habere se ad voluntatis consensum; nempe antecedenter, comitanter, & consequenter. Antecedenter quidẽ, cum præuenit omnẽ aduertentiam rationis & consensum voluntatis: quomodo dicitur motus primò primus. Comitanter verò, cum non exercetur qui dem impulsu consensus voluntatis, exercetur tamen eo tempore quo voluntas illi cõsentire, vel illud repudiare potest: nempe eo tempore quo illum ratio aduertit: quomodo dicitur motus secundò primus. Exemplum est, cum quis debet vacando rei licitæ, vt audiendo confessiones, patitur turpes cogitationes, quæ nullo modo ei placeant. Quod si placerent, non iam motus secundò primus diceretur, sed primò secundus. Consequenter demum, cum per consensum voluntatis efficacem (qui dicitur vltus) facultates in membris residentes, aut appetitus sensitiuus, aut etiam intellectuus ad functionem exercendam applicantur.

De cogitatione autem memorati actus, notandũ est, posse esse vel solummodo speculatiuam; id est, sine inclinatione ad agendum: vt accidit cum à nobis ea vlturatur absolute vt est cognitio veri: exempli gratia ad cognoscendam adulterij

propriam essentiam & deformitatem, ac ipsum aggrauantes circumstantias, absque vilo affectu ad tale opus; sed solum vt illius nuda cognitio habeatur. Vel esse practicam, id est, inclinantem ad agendum: sicut contingit cum suscipitur ex affectu ad opus: ita scilicet vt ille qui cogitat, propositum habeat perpetrandi ipsum: vel si non habeat, saltem ei placeat perpetrari posse: prout contingere potest, cum quis de modo occidendi inimicum cogitat, à ductus affectu vindictæ.

De delectatione denique notandum est, tunc censeri esse de re illicita cogitata, cum oritur ex affectu ad rem ipsam: esse verò de sola cogitatione, non de re, cum oritur ex solo affectu ad cognitionem. Quod horum quando contingat, fere deprehenditur ex occasione quam ipsa delectatio habuit. Nam si quis delectetur eo quod disputaturus de fornicatione v. g. quærendo rationem malitiæ eius, vnam valde accommodatam inuenit: delectatio erit tantum de cogitatione ac notitia veritatis. Sin autem delectetur occasione accepta ex affectu impudico, vel ex alia quâ res turpis, vt turpis est suppediter, delectatio iudicatur esse de re cogitata: cuius malitiæ cogitatio ipsa contrahit, vt peccatum sit mortale, quando talis res fuerit peccatum mortale, vt adulterium: veniale verò, si talis res fuerit tantum peccatum veniale, vt mendacium locosum. Quæ doctrina est D. Thom. 1. 2. & in quæ. 15. de veritate: illic quæst. 74. art. 8. & hic art. 4. eamque Syluest. in verbo Delectatio, num. 2. post ipsum confirmat. Quia delectatio cum non sit de se mala (alioquin enim nusquam licita esset) malitiæ aliunde contrahat necesse est: quod facit maximè ab obiecto eorum quod tam versari contingit.

His ita expositis aliquot regulæ iudicandi de peccatis ex parte interioris consensus voluntatis, tradendæ sunt: desumptæ ex D. Thomæ doctrina in locis citatis, quæ communis est Theologorum in 2. sentent. distict. 24. & Summulariorum in verbo delectatio, aliorumque passim de eadem delectatione agentium.

CAPVT V.

De Regulis iudicandi in genere de peccatis ex parte interioris consensus voluntatis.

SUMMARIVM.

42. Necessarius est interior consensus voluntatis ad rationem peccati.
43. Ad eandem sufficit non modo formalis, sed etiam virtualis, & interpretatiuus consensus.
44. Consensus rationem peccati contrahit ex malitia rei cui adhibetur.
45. Consensus in cogitationem de re illicita speculatiuam, non est de se malus.
46. Quid sit iudicandum de consensu in cogitationem practicam, cum est sine aduertentia ad malitiam rei cogitatæ.
47. Quid de eodem consensu, quando est cum tali aduertentia.
48. Et quid de dissensu, ac de cohibitione tam consensus quam dissensus.
49. Causa excusans à peccato, non reprimentem exortam de re illicita cogitationem practicam, quod eam contemnat, non est satis iusta.
50. Dux alia causa eundem excusandi: vna, si represso officeret: altera, si ad esset iusta occupatio, nisi ea coniunctum habeat probabile periculum ruendi.
51. Quod periculum non declinare, quando sit peccatum mortale.
52. Consensu in delectationem præteritam aut futuram de actu, quem conditio reddit licitum, quomodo peccetur mortalius.
53. Quod dicitur de consensu, cum prædicta conditio realis fuerit, dicendum est de præterita aut futura delectatione, cum conditio de delectatione præsentis, imaginaria fuerit.
54. Quæ sit malitia consensus imperit: ac diuersi gradus consensus in idem obiectum.

PRIMA regula est: Sine interioris voluntatis consensu, nihil habere peccati rationem. Hæc confirmatur: tum per illud Matth. 15. De corde (id est de voluntate) exeunt quæ inquinant hominem. Tum per illud, quod Concil. Trident. definit sess. 5. Can. 5. Concupiscentiam in baptizatis ad agnitionem relictam, non consentientibus, sed vtiliter per Iesu Christi gratiam repugnantibus, nocere non valere. Tum ex trito axiomate, quod ex D. August. refertur 15. quæst. in principiis

Peccatum

38.

39.

40.

41.

42.